

การส่งออกกุ้งแปรรูปของประเทศไทยไปสหภาพยุโรป

ภัทรดี นกรู้รัก

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความได้เปรียบในการส่งออกกุ้งแปรรูปของไทย จีน และอินโดนีเซีย โดยใช้ข้อมูลทศนิยมระหว่างปี พ.ศ. 2545-2554

ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบตลอดช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2545 - 2554 สำหรับประเทศจีนมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2548-2550 ส่วนประเทศอินโดนีเซียมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในช่วงปี พ.ศ. 2547-2554 และประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกกุ้งแปรรูปไปสหภาพยุโรปเพิ่มขึ้น 152.23 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีผลมาจากความสามารถในการแข่งขันที่แท้จริง สำหรับประเทศจีนมีมูลค่าลดลง 8.71 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีผลมาจากการขยายตัวของตลาดสหภาพยุโรป ส่วนประเทศอินโดนีเซียมีมูลค่าเพิ่มขึ้น 33.17 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีผลมาจากความสามารถในการแข่งขันที่แท้จริง

คำสำคัญ : การส่งออก/ กุ้งแปรรูปของประเทศไทย

The Export of Thai Processed Shrimps to the European Union

Phattharawadi Nokrurak

Ramkhamhaeng University

Abstract

The purpose of the comparison study of the export of processed shrimps between Thai, Chinese and Indonesian to the European Union (EU) was to carry out this task, the researcher utilized relevant annual secondary data taken from the period between 2002 to 2011.

Findings were as follows: the Kingdom of Thailand (Thailand) enjoyed a revealed comparative advantage throughout the period between 2002 to 2011. The PRC enjoyed a revealed comparative advantage only in the period between 2005 to 2010, whereas Indonesia enjoyed a revealed comparative advantage from 2004 to 2011. The export value of Thai processed shrimps to the EU had an increase in value of 152.23 million US dollars. This increase was brought about by enhanced real competitive capacity. However, the PRC's value decreased by 8.71 million US dollars with the reason for this decrease being the expansion of the EU market. Finally, Indonesia exhibited an increase in value at 33.17 million US dollars due to being real competitive capacity.

Keywords : export, Thai processed shrimps

ความนำ

สังคมปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งการผลิตเป็นไปตามกลไกของตลาด การค้ามีความเป็นเสรีมากขึ้น การค้าระหว่างประเทศมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศขยายตัวในอัตราที่สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยทางด้านการส่งออกได้ก่อให้เกิดรายได้ให้กับประเทศอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารที่มีบทบาทสำคัญคือ ผลิตภัณฑ์ประมง ได้แก่ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกุ้งที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยตลอดมา จากอุตสาหกรรมกุ้งแปรรูปที่มีความเกี่ยวเนื่องตั้งแต่ภาคเกษตรในระดับต้นน้ำในรูปแบบของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การผลิตระดับฟาร์ม จนถึงการผลิตแปรรูปในระดับอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมกุ้งเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากสามารถนำรายได้เข้าประเทศในแต่ละปีเป็นมูลค่าหลายหมื่นล้านบาท และยังเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ที่มีศักยภาพในการส่งออกของประเทศไทย สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (2551) ศึกษาภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรมกุ้งแปรรูป พบว่า ปัจจุบันประเทศไทยผลิตกุ้งได้ 5 แสนตันต่อปี ผลผลิตกุ้งส่วนใหญ่ร้อยละ 80 หรือ 4 แสนตันของผลผลิตทั้งหมดจะถูกส่งออกไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศในรูปของกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง กุ้งแปรรูป และกุ้งกระป๋อง ประเทศไทยจึงเป็นผู้นำการผลิตกุ้ง และเป็นผู้ส่งออกกุ้งเป็นอันดับหนึ่งของโลกมานานกว่า 15 ปี

สหภาพยุโรปเป็นภูมิภาคที่มีปริมาณการบริโภคกุ้งมากที่สุดในโลก ประมาณ 700,000 ตันต่อปี โดยร้อยละ 50 เป็นการนำเข้ากุ้งจากต่างประเทศ ดังนั้นผู้ส่งออกกุ้งของประเทศไทยจึงควรคำนึงถึงศักยภาพของตลาดสหภาพยุโรป นอกจากนี้ ตลาดสหภาพยุโรปยังมีลักษณะเป็นตลาดร่วมของประเทศสมาชิกรวมแล้วถึง 27 ประเทศ และมีประชากรกว่า 450 ล้านคน โดยล่าสุดตลาดสหภาพยุโรปได้ขยายตัวออกไปในประเทศยุโรปตะวันออก ซึ่งยังมีโอกาสทางการตลาดอีกมาก ปัจจุบันประเทศไทยส่งออกกุ้งมายังสหภาพยุโรปเป็นลำดับที่ 17 ด้วยส่วนแบ่งตลาดเพียงร้อยละ 1 เท่านั้น ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพการผลิตกุ้งที่สูงถึงปริมาณร้อยละ 25 ของการผลิตกุ้งทั้งหมดทั่วโลก ตลาดสหภาพยุโรปจึงเป็นตลาดที่ยังมีโอกาสดีสำหรับการส่งออกกุ้งแปรรูปของประเทศไทยอีกมาก แต่ก็มีประเทศคู่แข่งที่สำคัญอย่างประเทศจีนและประเทศอินโดนีเซีย โดยประเทศจีนนั้นเป็นคู่แข่งประเทศไทยในสินค้ากุ้งขาว ซึ่งมีความได้เปรียบประเทศไทยด้านต้นทุนการเพาะเลี้ยงกุ้งขาวที่ต่ำกว่า โดยเฉพาะค่าแรง และต้นทุนลูกกุ้งที่สามารถเพาะฟักได้เอง ประกอบกับภาครัฐของประเทศจีนมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการเลี้ยงกุ้ง โดยประเทศจีนเคยเป็นผู้นำในการผลิตกุ้งขาวในปี พ.ศ. 2545-2546 แต่หลังจากที่ประเทศจีนประสบปัญหาโรคระบาดกุ้ง ทำให้ส่วนแบ่งตลาดกุ้งของประเทศจีนลดลงอย่างไรก็ตามประเทศจีนยังคงครองส่วนแบ่งตลาดกุ้งในอันดับสองของโลกรองจากประเทศไทย ปัจจุบันประเทศจีนได้ปรับลดการส่งออกสินค้ากุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง โดยหันมาส่งออกผลิตภัณฑ์กุ้งแปรรูปมากขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้วย

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้ากุ้งของประเทศไทยในตลาดโลกมากขึ้น สำหรับคู่แข่งอย่างประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศส่งออกรายใหญ่มีความได้เปรียบในพื้นที่การเลี้ยงแต่เสียเปรียบในการขนส่ง

กล่าวคือ เป็นประเทศที่มีศักยภาพในการผลิตทั้งกุ้งขาวและกุ้งกุลาดำ โดยเฉพาะผลผลิตกุ้งขาวที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาก แต่มีปัญหาเรื่องภูมิประเทศซึ่งมีพื้นที่เป็นเกาะ ทำให้การขนส่งไม่สะดวกเพราะการคมนาคมยังไม่ดีพอ แต่ประเทศอินโดนีเซียก็มีการส่งออกกุ้งสู่ตลาดโลกเพิ่มมากขึ้น เป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทย ดังนั้น การศึกษาเปรียบเทียบความได้เปรียบในการส่งออกกุ้งแปรรูปของไทย จีน และอินโดนีเซียไปสหภาพยุโรปจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการส่งออกกุ้งแปรรูปของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage--RCA) ในการส่งออกสินค้ากุ้งแปรรูปของไทยไปสหภาพยุโรปเปรียบเทียบกับจีนและอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นประเทศคู่แข่งที่สำคัญ
2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกสินค้ากุ้งแปรรูปของประเทศไทย จีน และอินโดนีเซียไปสหภาพยุโรปด้วยแบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ (Constant Market Share Model--CMS)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของบาลาสซา (Balassa, 1989) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ เพื่อเป็นดัชนีชี้ให้เห็นถึงลำดับของการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ในการเปรียบเทียบของแต่ละประเทศโดยใช้ตัววัด 2 รูปแบบ คือ Export-Import Ratio สัดส่วนของการนำเข้าส่งออกภายใต้สมมติฐานของนิยามเดียวกันและรูปแบบภาษีเดียวกัน ประเทศจะมีการได้เปรียบมากในการผลิตสินค้า ถ้าสัดส่วนของมูลค่า (F.O.B.) ของการส่งออกต่อการนำเข้าสูงขึ้น ข้อสมมติฐานที่ว่าทุกประเทศจะมีสนธิสัญญาเดียวกัน และมีรูปแบบภาษีเดียวกันไม่สามารถปฏิบัติได้ในความเป็นจริง การนำเข้าจะถูกกระทบโดยความแตกต่างในสนธิสัญญาระหว่างประเทศ รวมทั้งความไม่เหมือนกันของระดับการปกป้องระหว่างประเทศ ยิ่งไปกว่านั้นในกรณีของผลิตภัณฑ์ชั้นกลาง สัดส่วนของการนำเข้าและการส่งออกจะถูกกระทบโดยอุปสงค์สำหรับความต้องการของการเปลี่ยนรูปการผลิตเพื่อการส่งออก การนำเข้าอาจกระทบเหล่านี้นี้เข้ามามีบทบาทและการแยกพิจารณาผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดตามสถานการณ์จะช่วยลดหลักการกว้าง ๆ ของการเปรียบเทียบ ในอีกด้านหนึ่งการส่งออกจะขึ้นอยู่กับภาษีความสัมพันธ์ของบทบาทการส่งออกจะไม่ถูกบิดเบือน โดยความแตกต่างในระดับของการปกป้องทางด้านภาษี และ Export Shares RCA สามารถหาได้จากบทบาททางการค้าของแต่ละประเทศในผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ในแง่ที่ว่ารูปแบบของสินค้าที่ทำการค้าจะสะท้อนให้เห็นถึงต้นทุน รวมทั้งความแตกต่างในปัจจัยที่ไม่ใช่ราคา

การได้เปรียบโดยเปรียบเทียบจะเป็นตัวกำหนดโครงสร้างการส่งออก ในการประเมิน RCA จะให้น้ำหนักส่วนใหญ่มากกับบทบาทการส่งออกมากกว่าสัดส่วนการนำเข้าและส่งออก โดยถ้าค่า RCA มากกว่า

1 แสดงว่าประเทศนั้นมีความสามารถในการผลิตสินค้าชนิดนั้น ๆ หรือยังมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าชนิดนั้น ๆ อยู่ และถ้าค่า RCA น้อยกว่า 1 แสดงว่า ประเทศนั้นมีความสามารถในการผลิตสินค้าชนิดนั้น ลดลง หรือสูญเสียความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าชนิดนั้น

แบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ของลีเมอร์ และ สเติร์น (Leamer and Stern, 1970) เป็นการพิจารณาถึงผลของการส่งออกของประเทศใดประเทศหนึ่ง เมื่อสมมติว่าประเทศดังกล่าวพยายามรักษาส่วนแบ่งตลาด (Market Share) ในตลาดโลกไว้เท่าเดิม ในกรณีที่ส่วนแบ่งตลาดของประเทศใดในตลาดโลกที่กำหนดไว้คงที่ สามารถแยกได้ว่าเป็นผลมาจากการแข่งขัน ผลจากส่วนประกอบของสินค้า และผลจากการกระจายตลาด โดยพิจารณาจากการขยายตัวในแต่ละสินค้าของประเทศในสองช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และถ้าส่วนแบ่งตลาดของประเทศดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป แบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่จะช่วยอธิบายถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงของการส่งออกสินค้าในแต่ละชนิดว่าเป็นผลเนื่องจากการขยายตัวเฉลี่ยของการส่งออกทั้งหมดของตลาดโลก ผลของการกระจายตัวของตลาด ผลเนื่องจากความสามารถในการแข่งขันของประเทศส่งออกเอง และเป็นผลจากการปรับการส่งออกถูกหรือผิดทิศทาง โดยมีพื้นฐานการวิเคราะห์ตั้งอยู่บนข้อสมมติทั่วไปที่ว่า การส่งออกสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง จะถูกกำหนดโดยปัจจัย 2 ด้าน คือ อุปทานและอุปสงค์ ซึ่งอุปทานจะขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ของประเทศผู้ส่งออก และอุปสงค์จะขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ของประเทศผู้นำเข้า

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกทั้งแปรรูปของประเทศไทย และประเทศคู่แข่ง คือ ประเทศจีน และประเทศอินโดนีเซีย ไปยังตลาดสหภาพยุโรป ดังนั้น แบบจำลอง CMS ที่ใช้ในการวิเคราะห์จึงมีรูปแบบดังนี้ (Naya as cited in Jeerasak Pongpissanupichit, 1974, pp. 20-23)

$$X_{ijk}^1 - X_{ijk}^0 = [G_{jk}^0 X_{ijk}^0 - X_{ijk}^0] + [G_{jk}^1 X_{ijk}^1 - X_{ijk}^0] + ([X_{ijk}^1 - G_{jk}^0 X_{ijk}^0] - [G_{jk}^* X_{ijk}^1 - X_{ijk}^0])$$

กำหนดให้

X	=	มูลค่าการส่งออก
i	=	ประเทศผู้ส่งออก
j	=	ประเทศผู้นำเข้า
k	=	สินค้าที่ทำการศึกษา
0	=	ปีฐาน
1	=	ปีที่พิจารณา
G_{jk}	=	สัดส่วนการส่งออกสินค้า k ของโลกไปยังประเทศ j ในปีพิจารณาต่อการส่งออกในปีฐาน

$$= \sum_i x_{ijk}^1 / \sum_i x_{ijk}^0$$

$$G^*_{jk} = \text{ส่วนกลับของ } G_{jk}$$

$$= \sum_i x_{ijk}^0 / \sum_i x_{ijk}^0$$

จากแบบจำลอง CMS ที่นำมาประยุกต์ใช้ สามารถอธิบายเทอมต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. $[x_{ijk}^1 - x_{ijk}^0]$ คือ การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ไปยังประเทศผู้นำเข้า j จากช่วงเวลา $t = 0$ ไปสู่ช่วงเวลา $t = 1$
2. $[G_{jk}x_{ijk}^0 - x_{ijk}^1]$ คือ มูลค่าการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ไปยังประเทศผู้นำเข้า j ที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องมาจากการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกสินค้า k ของโลก (world growth effect) ไปยังประเทศผู้นำเข้า j กล่าวคือ ถ้าการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ไปยังประเทศผู้นำเข้า j ขยายตัวเท่ากับอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกสินค้า k ของโลกไปยังประเทศผู้นำเข้า j แล้วส่วนแบ่งตลาดสินค้า k ของประเทศ i ในประเทศผู้นำเข้า j จะคงที่
3. $[G_{jk}^*x_{ijk}^1 - x_{ijk}^0]$ คือ มูลค่าการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ไปยังประเทศผู้นำเข้า j ที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องมาจากความสามารถในการแข่งขันที่แท้จริง (pure competitiveness effect) ซึ่งเป็นผลต่างระหว่างการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกจริงกับการขยายตัวที่เพียงพอ ที่จะรักษาส่วนแบ่งตลาดสินค้า k ของประเทศ i ให้คงเดิมในประเทศผู้นำเข้า j ถ้าผลจากความสามารถในการแข่งขันที่แท้จริงมีค่าเป็นบวก แสดงว่าส่วนแบ่งตลาดของสินค้า k เพิ่มขึ้น แต่ถ้าผลจากความสามารถในการแข่งขันที่แท้จริงมีค่าเป็นลบ แสดงว่าส่วนแบ่งตลาดของสินค้า k ลดลงหรือชี้ให้เห็นว่าการส่งออกสินค้า k สูญเสียความสามารถในการแข่งขัน
4. $[x_{ijk}^1 - G_{jk}x_{ijk}^0] - [G_{jk}^*x_{ijk}^1 - x_{ijk}^0]$ คือ มูลค่าการส่งออกสินค้า k ของประเทศ i ไปยังประเทศผู้นำเข้า j ที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องมาจากผลกระทบร่วม (interaction effect) ของการส่งเสริมการส่งออกที่ถูกหรือผิดทิศทาง ถ้าผลกระทบร่วมมีค่าเป็นบวก แสดงว่าการส่งเสริมการส่งออกได้กระทำถูกทิศทางแล้ว แต่ถ้าผลกระทบร่วมมีค่าเป็นลบ แสดงว่าประเทศ i อาจใช้ความพยายามขยายการส่งออกไปในตลาดที่หัดตัว หรือลดการส่งออกไปยังตลาดที่ขยายตัว ซึ่งเป็นการส่งเสริมการส่งออกที่ผิดทิศทาง

วิธีดำเนินการวิจัย

ข้อมูลที่นำมาศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านสถิติ เอกสาร วารสาร รายงานการวิจัยจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และจากเว็บไซต์ต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งการศึกษาการส่งออกกุ้งแปรรูปของประเทศไทย ไปสหภาพยุโรป แบ่งเป็น 2 วิธี ดังนี้ วิธีที่ 1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เป็นการวิเคราะห์สถานะทั่วไปของการผลิต การตลาด การส่งออกกุ้งแปรรูปของประเทศไทย ประเทศคู่แข่ง

ในการส่งออก รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งออกกึ่งแปรรูปของประเทศไทย วิธีที่ 2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของสินค้ากึ่งแปรรูปของประเทศไทย กับประเทศคู่แข่งที่สำคัญ ในตลาดสหภาพยุโรป ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2545-2554 มีแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้ (Balassa อ้างถึงใน พรเพ็ญ วรสิทธา และคณะ, 2547, หน้า 4)

$$RCA^M_{ij} = (x^M_{ij} / x^M_j) / (x^w_{ij} / x^w_j)$$

กำหนดให้

RCA^M_{ij} = ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของการส่งออกสินค้า i ของประเทศ M ไปยังตลาด j

x^M_{ij} = มูลค่าการส่งออกสินค้า i ของประเทศ M ไปยังตลาด j

x^M_j = มูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของประเทศ M ไปยังตลาด j

x^w_{ij} = มูลค่าการนำเข้าทั้งหมดในสินค้า i ของตลาด j จากโลก

x^w_j = มูลค่าการนำเข้าสินค้าทั้งหมดของตลาด j จากโลก

i = สินค้ากึ่งแปรรูป

M = ประเทศผู้ส่งออก

j = ตลาดนำเข้า

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์การขยายตัวของการส่งออกกึ่งแปรรูปของประเทศไทยและประเทศคู่แข่งที่สำคัญในตลาดสหภาพยุโรป โดยแบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์การศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลา คือ ปี พ.ศ. 2545-2549 เป็นปีฐาน และ ปี พ.ศ. 2550-2554 เป็นปีที่พิจารณา โดยใช้ค่าเฉลี่ยของข้อมูลในแต่ละช่วงเวลามาทำการวิเคราะห์ มีแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้ (Naya as cited in Jeerasak Pongpissanupichit, 1974, pp. 20-23)

$$X^1_{ijk} - X^0_{ijk} = [G_{jk}X^0_{ijk} - X^0_{ijk}] + [G^*_{jk}X^1_{ijk} - X^0_{ijk}] + [(X^1_{ijk} - G_{jk}X^0_{ijk}) - [G^*_{jk}X^1_{ijk} - X^0_{ijk}]]$$

กำหนดให้

X = มูลค่าการส่งออก

i = ประเทศผู้ส่งออก

j = ประเทศผู้นำเข้า

k = สินค้าที่ทำการศึกษา

0 = ปีฐาน

1 = ปีที่พิจารณา

Gjk = สัดส่วนการส่งออกสินค้า k ของโลกไปยังประเทศ j ในปีพิจารณาต่อการส่งออก
ในปีฐาน

$$= \sum_i x_{ijk}^1 / \sum_i x_{ijk}^0$$

G*jk = ส่วนกลับของ Gjk

$$= \sum_i x_{ijk}^0 / \sum_i x_{ijk}^1$$

ผลการวิจัย

1. ภาวะทั่วไปของการผลิต การตลาด การส่งออกกุ้งแปรรูป

การส่งออกกุ้งของประเทศไทยในช่วง 9 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2554 มีปริมาณการส่งออก 281,256 ตัน คิดเป็นมูลค่า 78,144 ล้านบาท การส่งออกมีปริมาณลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนคิดเป็นร้อยละ 8.0 แต่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.8 สะท้อนถึงราคาผลิตภัณฑ์ที่สูงขึ้น โดยผลิตภัณฑ์ที่ส่งออกส่วนใหญ่อยู่ในรูปกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง ส่งออกปริมาณ 146,976 ตัน คิดเป็นมูลค่า 37,668 ล้านบาท และกุ้งปรุงแต่งหรือทำไว้ไม่ให้เสีย ปริมาณ 128,312 ตัน คิดเป็นมูลค่า 38,698 ล้านบาท จะเห็นว่ากุ้งปรุงแต่งหรือทำไว้ไม่ให้เสีย มีมูลค่าการส่งออกสูงกว่ากุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง โดยที่ปริมาณการส่งออกน้อยกว่า แสดงให้เห็นถึงมูลค่าเพิ่มจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์

การส่งออกผลิตภัณฑ์กุ้งปรุงแต่งหรือทำไว้ไม่ให้เสียยังคงมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยในช่วง 9 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2554 มีการส่งออกผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมากเป็นอันดับสองรองจากกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง โดยมีการส่งออกประมาณร้อยละ 45.6 ของปริมาณการส่งออกกุ้งทั้งหมด ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน การส่งออกเพิ่มขึ้นทั้งด้านปริมาณและมูลค่า คิดเป็นร้อยละ 11.6 และ 28.9 ตามลำดับ

การส่งออกกุ้งแปรรูปของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549-2554 ตลาดส่งออกกุ้งอันดับหนึ่งของประเทศไทย คือ สหรัฐอเมริกา รองลงมา คือ ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรปตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่าการส่งออกกุ้งของประเทศไทยไปยังตลาดสหภาพยุโรปในปี พ.ศ. 2549-2554 มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ประเทศไทยได้รับอัตราภาษีพิเศษ และได้รับสิทธิพิเศษทางภาษี (Generalized System of Preferences--GSP) กลับคืนมาเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2548 เป็นต้นมา ซึ่งทำให้อัตราภาษีนำเข้าของกุ้งปรุงแต่งอยู่ที่ร้อยละ 7 จากเดิมอัตราภาษีย้อยละ 20 ซึ่งเป็นอัตราเดียวกันกับประเทศคู่แข่งอื่น ๆ ทำให้ผลิตภัณฑ์กุ้งของประเทศไทยสามารถแข่งขันทางด้านราคาได้อย่างเป็นธรรมมากขึ้น และยังส่งผลให้การส่งออกกุ้งของประเทศไทยในตลาดสหภาพยุโรปมีแนวโน้มสดใสยิ่งขึ้น หลังจากที่ต้องประสบปัญหาภาวะซบเซาและยอดการส่งออกลดลงในช่วงหลายปีก่อนหน้านั้น

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ผลจากการวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในสินค้ากุ้งแปรรูปของประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศจีนและประเทศอินโดนีเซียในตลาดสหภาพยุโรป พบว่า ประเทศไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากกว่า 1 ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2554 แสดงว่า ประเทศไทยอยู่ในฐานะที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกกุ้งแปรรูปไปยังสหภาพยุโรป สำหรับประเทศจีนมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากกว่า 1 เฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2548-2550 แสดงว่า ประเทศจีนมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกกุ้งแปรรูปไปยังสหภาพยุโรปในช่วงเวลา 3 ปีนี้เท่านั้น ส่วนในช่วงปี พ.ศ. 2545-2547 และปี พ.ศ. 2551-2554 มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบน้อยกว่า 1 แสดงว่า ประเทศจีนมีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกกุ้งแปรรูปไปยังสหภาพยุโรป ช่วงเวลาดังกล่าว ส่วนประเทศอินโดนีเซีย ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2546 มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเท่ากับ 0 เนื่องจากช่วงนี้ไม่มีการส่งออก แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2547-2554 มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากกว่า 1 แสดงว่า ประเทศอินโดนีเซียมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกกุ้งแปรรูปไปยังสหภาพยุโรป ดังนั้น สรุปได้ว่าประเทศไทยและประเทศอินโดนีเซียมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกกุ้งแปรรูปไปยังสหภาพยุโรป

ผลจากการวิเคราะห์แบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ของการส่งออกกุ้งแปรรูปของประเทศไทย ประเทศจีน และประเทศอินโดนีเซีย ไปสหภาพยุโรป ในช่วงปี พ.ศ. 2550-2554 เปรียบเทียบกับช่วงปี พ.ศ. 2545-2549 พบว่า มูลค่าการส่งออกกุ้งแปรรูปของประเทศไทย เพิ่มขึ้น 152.23 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีผลมาจากความสามารถในการแข่งขันที่แท้จริง ผลกระทบร่วม และผลจากการขยายตัวของตลาดสหภาพยุโรป มีมูลค่าเท่ากับ 79.13, 47.83 และ 25.27 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ สำหรับมูลค่าการส่งออกกุ้งแปรรูปของประเทศไทย ลดลง 8.71 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีผลจากการขยายตัวของตลาดสหภาพยุโรป มูลค่า 34.48 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และผลจากความสามารถในการแข่งขันที่แท้จริง และผลกระทบร่วม ทำให้มูลค่าการส่งออกดังกล่าวลดลงเท่ากับ 26.93 และ 16.26 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ ส่วนมูลค่าการส่งออกกุ้งแปรรูปของประเทศอินโดนีเซียเพิ่มขึ้น 33.17 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีผลมาจากความสามารถในการแข่งขันที่แท้จริง ผลกระทบร่วม และผลจากการขยายตัวของตลาดสหภาพยุโรป มีมูลค่าเท่ากับ 15.88, 9.59 และ 7.69 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ประเทศไทยและอินโดนีเซียมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกกุ้งแปรรูปไปสหภาพยุโรปและมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการส่งออกกุ้งแปรรูปของประเทศไทย ดังนี้ เนื่องจากสหภาพยุโรปให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยของอาหารมาก ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรสร้างภาพลักษณ์ผลิตภัณฑ์กุ้งของไทยด้านความปลอดภัยอาหาร และเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผ่านระบบสารสนเทศให้เป็นที่ยอมรับในตลาดอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นจุดเด่นของกุ้งไทยเกี่ยวกับคุณภาพและรสชาติภายใต้มาตรฐานด้านสุขอนามัย
2. ควรมีการพัฒนาแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า การออกแบบบรรจุภัณฑ์ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ (Bio-Technology) บรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป หรือผลิตภัณฑ์พร้อมบริโภค (Ready to Eat)
3. การบริหารจัดการหรือจัดระบบการจ้างแรงงานต่างด้าวที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมให้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีการบูรณาการในทางปฏิบัติที่ชัดเจนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อผู้ปฏิบัติ และเป็นประโยชน์ต่อการผลิตในระดับอุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและลดปัญหาด้านสังคมและความมั่นคงของประเทศ
4. ส่งเสริมให้มีการขยายตลาดใหม่ เช่น กลุ่มยุโรปตะวันออก และประเทศตะวันออกกลาง และรักษาตลาดส่งออกเดิมโดยเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดให้มากขึ้น
5. ควรมีการเจรจาข้อตกลงทางการค้ากับประเทศผู้นำเข้าสำคัญทั้งในส่วนของการมาตรการทางด้านภาษีและมีใช้ภาษี เพื่อปกป้องและรักษาผลประโยชน์ให้สินค้ากุ้งของไทยได้รับสิทธิเท่าเทียมกับประเทศอื่น เพื่อความเป็นธรรมและเปิดโอกาสให้สินค้ากุ้งไทยสามารถเข้าไปแข่งขันกับต่างประเทศได้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรมประมง. (2555). *สถานการณ์สินค้ากุ้งทะเลและผลิตภัณฑ์*. ค้นเมื่อ 13 เมษายน 2555, จาก <http://fishco.fisheries.go.th>
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กองประมงต่างประเทศ. (2555). *มูลค่าการส่งออกกุ้งของประเทศไทย*. ค้นเมื่อ 13 เมษายน 2555, จาก <http://www.fisheries.go.th/foreign/index.php>
- ณาดยา ศรีจันทิก. (2550). *การเพาะเลี้ยงกุ้งทะเลของประเทศอินโดนีเซีย*. ค้นเมื่อ 20 เมษายน 2555, จาก http://fishco.fisheries.go.th/fisheconomic/Pdf/fish_News154.pdf
- ทัชชฌาย์ ฤกษ์สุต. (2544). *แกตต์และองค์การการค้าโลก (WTO)*. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- นิฐิตา เบญจมสุทิน และนงนุช พันธกิจไพบูลย์. (2548). *เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรเพ็ญ วรสิทธา และคณะ. (2547). *อนาคตสินค้าส่งออกของไทยภายใต้กรอบ WTO*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สมาคมกุ้งไทย. (2555). *ผลผลิตกุ้งเลี้ยงโลก*. ค้นเมื่อ 13 เมษายน 2555, จาก <http://www.shrimpcenter.com>
- สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร, *คลังข้อมูลสารสนเทศระดับภูมิภาค*. (2555). กุ้ง. ค้นเมื่อ 13 เมษายน 2555, จาก <http://www.arda.or.th>
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, *สำนักนโยบายอุตสาหกรรมรายสาขา 2*. (2551). *ภาวะเศรษฐกิจอุตสาหกรรมกุ้งแปรรูป*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- Balassa, B. (1989). *Comparative advantage trade policy and economic development*. New York: Harvester Wheasheaf.
- Jeerasak Pongpissanupichit. (1974). *Export performance of Developing ECAFE countries: The case of Thailand*. Unpublished master's thesis, Thammasat University, Bangkok.
- Leamer, E. E., & Stern, R. M. (1970). *Quantitative international economics*. Boston: Allyn and Bacon.
- Richardson, J. D. (1971). Constant market shares analysis of export growth. *Journal of International Economics*, 1(2), 227-239.